

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY**Spotkanie z prof. dr hab. Małgorzatą Czermińską w ramach cyklu „Zielonogórskie Seminaria Literaturoznawcze”**

Zakład Teorii Literatury i Krytyki Literackiej Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego przygotował

dzielając go od paktu powieściowego. W koncepcji tego badacza autobiografia to retrospektywna opowieść prozą, gdzie rzeczywista osoba przedstawia swoje losy w ich jednostkowym aspekcie i ze szczególnym uwzględnieniem historii osobowości. Koncepcja Lejeune'a była jednak nieodkryta, dlatego uzupełnił ją francuski pisarz Serge Doubrovsky, który znalazł lukę w pakcie autobiograficznym Lejeune'a i sformułował koncepcję zwaną autofikcją. Autor ów ugruntował ją własną praktyką pisarską.

Na gruncie polskim rozważania na temat autobiografii podjął - oprócz prof. Czermińskiej, której zawdzięczamy najważniejsze ustalenia na ten temat - m.in. Ryszard Nycz,

FOT. EWA MARKOWICZ

FOT. Z WYDZIAŁU

13 października br. dziewiąte już spotkanie z cyklu „Zielonogórskie Seminaria Literaturoznawcze”. W auli Biblioteki Uniwersyteckiej przy al. Wojska Polskiego odbyła się sesja, której głównym uczestnikiem była prof. dr hab. Małgorzata Czermińska związana z Uniwersytetem Gdańskim. Prelegentka wygłosiła wykład pt. *Autobiografia jako przekład, ekfrazja, poznanie i terapia oraz jako spotkanie*.

Prof. Czermińska swoje wystąpienie rozpoczęła od wyjaśnienia pojęcia autobiografii oraz autobiograficzności, rozumianej jako cecha tekstu oraz jako kategoria literacka, która może się pojawiać we wszystkich tekstach bez względu na wybraną formę wypowiedzi. Autobiografia w jej ujęciu to literatura dokumentu osobistego, to tekst o własnym życiu i o sobie samym.

Prelegentka przedstawiła różne koncepcje i poglądy naukowe na temat autobiografii, pojawiające się na przestrzeni lat w pracach polskich i zagranicznych literaturoznawców. Początkowo, jak tłumaczyła, studia nad autobiografią skupiały się wokół fikcyjności lub autofikcyjności. Pierwszą osobą, która uporządkowała ten obszar problemowy, był Philippe Lejeune, który w 1975 r. przedstawił koncepcję paktu autobiograficznego, od-

Prof. dr hab. Małgorzata Czermińska - wybitny współczesny naukowiec i literaturoznawca. Przez wiele lat była związana z Instytutem Filologii Polskiej UG w Gdańsku. W latach 1999-2007 była przewodniczącą Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej Akademii Nauk. Wykładała literaturę polską w USA (University of Michigan w Ann Arbor) oraz w Wielkiej Brytanii (University of Cambridge). W swoim naukowym dorobku ma prace badawcze z zakresu teorii literatury oraz współczesnej literatury polskiej, zwłaszcza powieści i autobiografii oraz dotyczące związków literatury i sztuk wizualnych.

autor książki *Współczesne sylwy wobec literackości*, który powoływał się na poetykę doświadczenia w autobiografii. W ostatnim czasie ciekawe rozważania dotyczące autobiografii przedstawiła Clara Zgoła, która zwróciła uwagę, iż w tekstach autobiograficznych pojawia się, jak to określiła prof. Czermińska, medyczna refleksja autoafektywna. Według ustaleń Zgoły autobiografia może być formą wyładowania negatywnych nagromadzonych emocji, takich jak gniew, wściekłość, czy trauma.

W swoim wystąpieniu prof. Czermińska przytaczała również inne koncepcje autobiografii, w tym traktowanej jako kategoria doświadczenia osobistego spisywanego u schyłku życia autora; autobiografii pisanej w formie dziennika, notatek, zapisków, w których obecność doświadczenia jest namacalna, dostrzegalna w fizycznym kształcie tych tekstów. Jako przykład prelegentka podała zapiski na fragmencie kartki, etykiety z butelek itp. Takich przykładów dostarczają np. zapiski z getta warszawskiego, zebrane przez Jacka Leociaka. Zostały one opublikowane w 1997 r. w książce badacza pt. *Tekst wobec zagłady*. Z kolei przywoływana przez prof. Czermińską Danuta Danek uważa, że pisanie autobiografii może być swojego ro-

dzaju bałwochwalstwem. Warto też zauważyć, że dawne dzienniki zostały współcześnie zastąpione przez blogi internetowe.

Kolejna koncepcja, w myśl której autobiografia to ekfrazja, traktuje życie jako dzieło sztuki. Autobiografia, jako ekfrazja może powstać w wieku dojrzałym, ale też w pewnych okolicznościach w młodości, kiedy autor przezuwa nadchodzący kres życia. Dokonał tego w swoim ostatnim dziele *O sobie samym do potomności* Klemens Janicki - poeta, który miał przecucie, że jego życie jest elementem całości.

Autobiografia może też być sposobem na poznanie samego siebie (np. *Pamiętnik* Stanisława Brzozowskiego) lub formą uleczenia, jak widać to w *Dziennikach* Jana Lechonia, które stanowiły przez wiele lat rodzaj terapii tego poety. Autobiografia może też być wzorcem, modelem edukacyjnym, może też funkcjonować w aksjologicznym wymiarze jako poradnik, a także stanowić formę spotkania, dialogu i wymiany myśli między biografem a czytelnikiem. Jedną z koncepcji biografii odwołuje się do ekshibicjonizmu, jako formy spotkania ekshibicjonisty z podglądaczem.

Bliska badaczce jest też koncepcja biografii jako zbliżenia się do nauk przyrodniczych, neuronauk i nauk o kulturze. Jej zdaniem, takie ujęcie otwiera nowe horyzonty i pokazuje człowieka w zupełnie innej pozycji względem świata, m.in. oferuje spojrzenie na zwierzęta jako „braci mniejszych” w myśl nauki św. Franciszka z Asyżu. Konsekwencje takiego podejścia pojawiają się, jak twierdzi prof. Czerwińska, w humanistyce, ponieważ współcześnie tracimy swoje pierwsze miejsce w świecie - stajemy się jednym z elementów otaczającej nas rzeczywistości. Nie możemy zapominać, że jesteśmy istotami cielesnymi, kręgowcami i dlatego potrzebujemy pokory wobec siebie, ale też wobec ziemi. Warto również pamiętać, że to na gruncie cielesności kształtują się psychika i dojrzałość. Takie posthumanistyczne podejście do biografii uświadamia, że współcześnie na nowo trzeba zdefiniować miejsce człowieka w świecie. Jedno jest pewne, dopóki jesteśmy, autobiografia ma rację bytu.

W tematykę biograficzną seminarium wpisały się również dwa pozostałe wykłady, przedstawione przez prelegentki reprezentujące Uniwersytet Zielonogórski. Pierwszy z nich, zatytułowany *Biografia według alfabetu. Refleksja o „Dwugłosie z życia wziętym”* Bożeny Chrzęstowskiej i Joanny Ciechanowskiej-Barnuś wygłosiła dr hab. Anasztazja Seul. Autorką drugiego referatu pt. *Najdłuższa polska autobiografia. Fenomen twórczości Joanny Chmielewskiej* była mgr Elżbieta Gazdecka.

Wygłoszone referaty spotkały się z dużym zainteresowaniem słuchaczy, którzy w drugiej części spotkania zadawali wiele pytań, potwierdzając tym samym, że autobiografia stanowi jedną z ciekawszych, a zarazem kluczowych kwestii współczesnego literaturoznawstwa.

Ewa Markowicz

I rok studiów III stopnia w dyscyplinie literaturoznawstwo

„I Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu „MORALNOŚĆ-WSPÓŁDZIAŁANIE-NIEZALEŻNOŚĆ”

8-9 września 2016 r. w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Zielonogórskiego odbyła się I Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu „MORALNOŚĆ-WSPÓŁDZIAŁANIE-NIEZALEŻNOŚĆ”. Celem projektu jest podjęcie takiej problematyki

z zakresu teorii moralności, etyki, metaetyki, aksjologii, antropologii filozoficznej, która stanowić będzie pewną formę wielowątkowej refleksji, dialogu i próbę zdiagnozowania sytuacji człowieka współczesnego.

Pierwsza konferencja zatytułowana: **W kręgu twórczości Marii Ossowskiej: analiza - inspiracje - alternatywy była poświęcona dyskusji na temat przemian moralności, formułowania nowych stanowisk w etyce i metaetyce, kształtowania się różnych odmian etosów, rozwoju psychologii moralności i socjologii moralności.** Powyższa propozycja ma związek ze 120. rocznicą urodzin Marii Ossowskiej (26 stycznia 1896) oraz oceną jej projektu nauki o moralności z perspektywy 70 lat. Wielokierunkowość badań Marii Ossowskiej utrudnia jednoznaczne określenie jej dorobku w kategoriach szkoły etycznej. Nie ulega jednak wątpliwości, że w istotnym stopniu przyczyniła się do zmiany podejścia do zagadnień etyki i moralności, tworząc nowy, naukowy styl myślenia i wypracowując nowe, adekwatne do tych dziedzin metody. Potrzeba kontynuacji tradycji „szkoły porządnego myślenia” na temat tak złożonych zagadnień, jakimi są kwestie moralne, etyczne, aksjologiczne i antropologiczne pozostaje nadal uzasadniona i wymaga współpracy interdyscyplinarnej.

FOT. Z WYDZIAŁU

Konferencja odbyła się pod patronatem Komitetu Nauk Filozoficznych PAN, Polskiego Towarzystwa Filozoficznego oraz honorowym patronatem Marszałka Województwa Lubuskiego Elżbiety Anny Polak. W czasie konferencji prelekcje wygłosiło kilkudziesięciu uczestników (filozofów, etyków, socjologów) z ośrodków naukowych całego kraju (m.in. z: Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu czy Uniwersytetu Wrocławskiego). Obradom towarzyszyła wystawa poświęcona twórczości Marii Ossowskiej, którą przygotowali pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej UZ. W związku z tym, że konferencja odbywała się w czasie Dni Zielonej Góry, organizatorzy przygotowali dla uczestników konferencji wycieczkę na jedną z lubuskich Winnic. Była to doskonała okazja do zapoznania gości z odradzającą się w naszym regionie tradycją winiarską.

Owocem konferencji będzie przygotowywana w Zakładzie Etyki Instytutu Filozofii UZ monografia poświęcona Marii Ossowskiej, która ukaże się w przyszłym roku nakładem Wydawnictwa UZ.

Joanna Zegzuła-Nowak, Paweł Walczak